

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**Francisci Toleti S. R. E. Cardinalis Summa Casuum
Conscientiæ, Sive De Instructione Sacerdotum Lib. VII**

Toledo, Francisco de

Coloniæ Agrippinæ

26. Quæ causæ excusent iniquum.

urn:nbn:de:hbz:466:1-40916

Qua causa excuset iniquum.

CAPVT XXVI.

Vltimo loco agendum est de causis, propter quas excusatur quis à restitutione facienda.

Hæ autem septem sunt.

Prima est, cum intercedit remissio creditoris, puta, quia creditor remittit: tunc enim debitor liber est à restitutione.

Notandum tamen est, vt ista remissio sit valida, aliqua conditiones requirantur.

Prima, vt qui remittit, habeat remittendi potestatem. nempe quia ille dominium habebat talis rei. Vnde, filius familias ex bonis patris non potest facere remissionem, nec seruus, nec furiosus in furore existens, nec famuli, aut villici, nec negotiatores res dominorum tractantes; nec hi, qui vectigalia & gabbellas loco principalium exigunt. Vnde horum remissiones non auferunt obligationem restitutionis.

Secunda, vt qui remittit, liberè, & non coactus, nec vi aliqua remittat; cum enim vis intercedit nulla est remissio. Vnde qui deberet mille alicui, si nollet soluere quicquam, nisi creditor remitteret centum, vel differret solutionem, vt alter remitteret, quamuis hic remitteret, si ob talem causam facta est remissio, nulla est, nec aufert obligationem restitutionis.

Tertia, vt non sit fraude aliqua: vnde qui fingeret se non habere, & solutionem conquisiturum, vt creditor remitteret, non ob id maneret liber à restitutione.

Quarta, vt non fiat metu vel timore aliquo. Vnde potentes & domini, qui à vassallis & inferioribus remissiones obtinent, quas isti metu concedunt, ne ipsis displiceant, vel damnum ab eis patiantur, securi non sunt: debet enim esse omnino libera & spontanea remissio: talis enim absoluit à restitutione, nec est opus, vt volunt aliqui, vt pecunia offeratur præsens creditori: satis enim est, vt ipse liberè remittat, siue debitor per se, siue per alium id petat. Immo Caiet. verb. restit. dicit melius esse non offerre pecuniam: nam tunc vix remittit creditor; verum est, quod si conijceretur creditor remittere, quia non videt pecuniam, & desperat se posse habere, tali casu esset offerenda, quia alias vis esset; sed si liberè omnino remittat, non est opus id facere.

Secunda causa ab obligatione restitutionis excusans est, cum aliquo beneficio pecunia appretiable, debitor re compensationem æquivalentem fecit; ver. grat. si quis domino alicui inserviat, ex quo dominus debitum contrahat, si ille aliquod officium, puta, caualleratum vel notariatum, vel quid simile, quod æquualet seruitio suo, accipiat, dominus non tenetur amplius soluere. Dixi tamen, si sit pecunia appretiable; nam, quando non est, tunc debitum manet. Vnde fit, vt qui dant familiaribus beneficia Ecclesiastica, non sint liberi à seruitio soluendo eis debita: si enim in pretium illa dant, simonia est; si vero non, debitum manet, nisi liberè, & spontè famulus remittat & condonet.

Tertia causa est cessio bonorum: cum enim quis multa contraxit debita, nec vnde soluat habet, leges concedunt ei, ne in carceribus consumatur, vt possit cedere bonis suis, & corrupta publicationem facere, in manibus debitorum relinquendo, & tunc liber manet à restitutione, quamuis non soluat integre, & est tutus in conscientia. Concedunt autem leges, vt illius suæ instrumenta relinquuntur, & ea quæ ad propriam ipsius sustentationem sunt necessaria. Quod si postea ad pinguem fortunam redierit, restituere tenetur, vt habetur c. de his, qui bonis cede. poss. l. cum & filij.

Quarta causa est Vsiucapio, & præscriptio, In cuius gratiam quid vtrumq; horum sit, examinare oportet. Est igitur vsucapio, acquisitio dominij rerum mobilium, per continuatam possessionem temporis à lege definiti.

In qua tres sunt partes.

Prima est, *dominij acquisitio*, nam ex vsucapione aliquis fit dominus eius, quod suum non erat.

Alteri est, *rerum mobilium*, puta, vt res quæ acquiruntur sit mobilis, & quæ vsu consumitur. Ad differentiam præscriptionis, quæ etiam est acquisitio dominij, sed erga res immobiles, & quæ vsu non consumuntur.

Tertia est, *per continuatam possessionem*, puta, quod tale dominium acquiratur, non per emptionem, sed per vsu continuu rei. Cum enim aliquis fit dominus eius, quod suum non est, & hoc per continuu vsu illius rei, est vsucapio vel præscriptio: tamen est necessarium certum tempus. In vsucapione enim est triennium, vt habetur. instit. & ff. de vsucap. In præscriptione autem est decennium, inter commorantes in eadem ciuitate. Inter non commorantes autem, aliquando

viginti,

inginti, aliquando triginta, & quadraginta anni necessarij
sunt.

Aduertendum rursus, quatuor esse necessaria ad vsucapio-
nem, vel prescriptionem.

Primum est possessio, vt toto tempore res possideatur, quo
prescribi, vel vsucapi debet. Vnde fit, vt hi, qui possidere non
possunt, nec possint vsucapere, vel prescribere; puta, filiusfa-
milias, seruus, nesciente domino, furiosus, si in furore inci-
piat possidere, nam continuare potest, si ante furorem inci-
pit. Similiter monachus, & omnis is, qui dominium non po-
test habere. Vnde etiam fit, vt secularis non possit Ecclesiasti-
ca vsurpare, vel prescribere, quia ea possidere non potest.

Secundum est, *bona fides*, puta, vt possideat tamquam suam
rem illam: si enim mala fide habeat, non vsucapit. Debet aut
esse bona fides continuata, non interpolata, per totum tempus
lege prescriptum.

Tertium est necessarium, *bonus titulus*. Est autem bonus ti-
tulus, qui transfert rei dominium in perpetuum: duo enim
necessaria sunt ad bonum titulum.

Primum est, vt sit talis actio, quæ transferat rei dominium
in habentis potestatem; quando autem non transfert, non est
bonus, & ex hoc defectu, vsurarius, fur, & qui scienter à fure e-
mit, & qui habet ea, quæ secundum sententiam iniquam ab-
lata sunt, non vsucapiunt, quia tales actiones non faciunt ve-
rum dominium rei.

Aterum necessarium est, vt in perpetuum transferat, id est
sic faciat dominum, vt ipsum non obliget ad restituendum.
Vnde, in mutuo transfertur dominium, tamen non in perpe-
tuum, quia soluendum est: ob id, mutuata non possunt vsuca-
pi, similiter impignorata, locata, commodata, & similia, quæ
non transeunt in dominium, aut in perpetuum dominium
habentis: imò nec empta, & nondum soluta: at verò emptio-
num solutione, dotatio, hæreditas, & similia tituli boni sunt:
qui enim tali titulo rem habent, si adsint cætera possunt vsu-
capere, & prescribere.

Quartum est necessarium, ne sit res, quam leges vsucapi, vel
prescribi prohibent: In Instit. enim de vsucap. hæc sex prohi-
bentur vsucapi: res furto ablata, quocumque modo habeantur,
etiam bona fide, & per emptionem, vel donationem; res
in possessa, res sacræ, res religiosæ, seruus fugitiuus, homo li-

ber. Multa etiam alia præscribi non possunt. Vide *Sylu. verb. præscriptio*, & *Gloſſ. reg. 4. de reg. iur. in vj.*

His igitur suppositis, scias: qui vscepit, vel præcepit, quod suum non erat, peracto iam tempore, & cum conditionibus necessarijs, quamvis postea dominus rei cognoscatur, non tenetur ei reddere in vtroque foro: tales enim leges factæ sunt in bonum publicum, ne rerum dominia incerta maneat, & litigij homines inuoluantur, & in pœnam negligentium, quas suas res tanto tempore neglexerunt. Ita tenet communis opinio.

Quinta causa excusans à restitutione, est ignorantia, tam facti, quam iuris, dummodo non sit crassa, & multum culpabilis. Explico: si quis habet rem, quæ sua non est, tamen bona fide, quia putat esse suam, quia forsitan emit à latrone, quem nesciebat esse latronem, non tenetur reddere, dummodo non sit crassa ignorantia huius facti. nam aliquando est nimis facile cognoscere latronem: qui enim à seruo rem pretiosam emit, vel à puero, vel famulo, profectò non excusatur, quia crassum est ignorare, rem illorum non esse. Similiter de ignorantia iuris: aliqui enim excusantur à restituendo, quia ius obligans ad restitutionem ignorant; nesciunt enim se obligari, sed debet esse ignorantia excusabilis, & maxime cum homo consulit viros doctos, qui illum non teneri affirmant: quamvis enim alij contrarium dicant, tutus esse potest, dummodo doctissimi qui enim indoctos consulunt, non excusantur, cum possint doctos habere.

De alijs duabus causis non restituendi.

CAPVT XXVII.

VLtra prædictas causas, aliæ duæ existunt.

Altera est, necessitas: hæc enim sicut sufficiebat ad differendam restitutionem, vt dictum est, ita etiam sufficit ad simpliciter non restituendum. Notandum tamen, multiplicem esse hanc necessitatem: est enim vitæ necessitas, famæ, libertatis, & rei. Iuxta quod dico.

Primò nullus tenetur cum vitæ periculo, aut famæ rem alterius restituere: sunt enim vita, & fama nobilioris ordinis, quam res. Nullus autem tenetur cum detrimento bonorum

supe.